

Støkiometriske beregninger

Masseberegning på grunnlag av balanserte reaksjonslikninger kalles støkiometri.

Hvis en kjemisk likning ikke er balansert, må den først balanseres før det kan gjøres beregninger hvor massen inngår (masseberegninger). Balanserte likninger viser mengdeforholdene mellom stoffer i en reaksjon. Det skal være like mange atomer av hvert grunnstoff på hver side av likningen.

Når man balanserer en likning, finner man tallene som skal stå foran atomene eller molekylene i likningen. Disse tallene viser mengden av atomene/molekylene. Disse tallene kalles «Støkiometriske koeffisienter».

Eks:

Vi har en ubalansert likning. I dette eksempelet har vi propan (C_3H_8) som reagerer med oksyngass (O_2) (når den brenner) og danner karbondioksid (CO_2) og vann (H_2O).

$C_3H_8 + O_2 \rightarrow CO_2 + H_2O$ Det er ikke like mange atomer av hvert grunnstoff (molekyl) på begge sider i denne likning. Vi finner de støkiometriske koeffisientene vi må sette inn i likningen, for at det skal bli like mange atomer på hver side: Her blir det:

$C_3H_8 + 5 O_2 \rightarrow 3 CO_2 + 4 H_2O$ De røde tallene balanserer likningen.

Denne balanserte likningen kan f.eks brukes til å finne ut hvor stor masse CO_2 som blir dannet når f.eks 1,000 [kg] propan er brent opp.

Vi ser av likningen at ved en del C_3H_8 blir det 3 deler CO_2 . Hvis vi har 1,0 mol C_3H_8 blir det 3,0 mol CO_2 . Vi finner nå hvor mange mol C_3H_8 det er i 1,000 [kg] C_3H_8 :

Et C_3H_8 molekyl har massen:

$$\begin{array}{l} 3 \text{ C} : 3 \cdot 12,01 \text{ [u]} = 36,03 \text{ [u]} \\ 8 \text{ H} : 8 \cdot 1,008 \text{ [u]} = 8,06 \text{ [u]} \\ \hline 44,09 \text{ [u]} \end{array}$$

Da et C_3H_8 molekyl har massen 44,09 [u], har et mol C_3H_8 massen 44,09 [g]. Dette kan vi bruke til å finne hvor mange mol C_3H_8 det er i 1,000 [kg] C_3H_8 :

$$\frac{1000 \text{ [g]}}{44,09 \text{ [g/mol]}} = 22,68 \text{ [mol]}$$

Nå finner vi massen til et CO_2 molekyl:

$$\begin{array}{l} 1 \text{ C} : 1 \cdot 12,01 \text{ [u]} = 12,01 \text{ [u]} \\ 2 \text{ O} : 2 \cdot 16,00 \text{ [u]} = 32,00 \text{ [u]} \\ \hline 44,01 \text{ [u]} \end{array}$$

Da et CO_2 molekyl har massen 44,01 [u], har et mol CO_2 massen 44,01 [g].

Den balanserte formelen sier at vi har 3 ganger så mange CO_2 , som C_3H_8 . Nå har vi 22,68 mol C_3H_8 , så antall mol CO_2 blir $3 \cdot 22,68 \text{ mol} = 68,04 \text{ mol}$. Det gir massen CO_2 :

$$68,04 \text{ [mol]} \cdot 44,01 \text{ [g/mol]} = 2994,6 \text{ [g]} = 2,995 \text{ [kg]}$$

Vi får altså 3 ganger så mye masse CO_2 , enn det vi bruker av propan C_3H_8